

Ankara'nın Uygur Açıklaması ve Çin'le İlişkiler

Şanlı Bahadır Koç

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın Çin'in Uygur Türklerine yönelik politikalarına dair sert açıklaması dünya basınında geniş ilgi gördü. Acaba uzun süredir bu konuda Çin'i "rahatsız etmekten kaçınan" Ankara'nın pozisyonu değişiyor mu, değişecek mi? Bu olursa Türk-Çin ilişkileri nasıl etkilenecek?

Dışişleri Bakanlığı açıklamasının, devletin ilgili kademelerinde bir süre tartışılıp, derecesi, yaratabileceği tepki ve sonuçları ince şekilde düşünülerek mi yapıldığı, yoksa açıklama hapiste öldürüldüğü düşünülen Uygurlu müzisyen haberinden sonra belki bir parça aceleyle mi geldi, açık değil. Çin'in Uygurlulara yönelik uygulamaları savunulamaz, görmezden gelinemez. Ama haklı bile olsa bu tür açıklamaların ikili ilişkilerde sonuçları olabilir. Acaba son aylarda Uygurlular ile ilgili Batı'da çıkan haber ve yorumların da etkisiyle artık bu konuda bir açıklama yapma gerektiği sonucuna varıldı ama aslında bu bir kerelik ve "arkası gelmeyecek" bir açıklama mı?

Cumhurbaşkanı ve hatta bakandan değil, bakanlık sözcüsü vasıtasıyla tepkinin kayda geçirilmesi en azından şu aşamada tepkinin tırmandırılmak istenmediğini düşündürüyor. Türkiye Çin ile kredi, ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirmek istiyor. Batı ile sorunlu ilişkilerini Rusya'nın yanında Çin ile de işbirliğini arttırarak dengelemek istediği bir sır değil. Çin'in Türkiye'nin açıklamasına sert tepki vermesi şaşırtıcı olur. Belki onlardan da "duymazlıktan gelmek" değilse bile nispeten alt kademelerden "iç işimiz" türünden açıklamalar gelebilir. Cumhurbaşkanı Erdoğan bu yıl içinde Çin liderini misafir edecek. İki taraf da bu ziyaret ve ilişkinin genelini zarar görmesini istemeyecektir. Esas çıkış noktası değilse bile bir parça da olsa Türkiye'nin seçim döneminde olması bu açıklamayı yapmada etkili olmuş olabilir. Uygurlar konusunda Türkiye yapıcı bir rol oynayarak Çin'i sert politikasından tamamen vazgeçirmek değilse bile yumuşatma yönünde etkide bulunabilir mi?

ABD'de Çin'e yönelik yaklaşımın Trump'la sınırlı olmayan bir şekilde negatife döndüğü düşünülürse Washington'un bu konunun peşini kolay bırakmayacağını ve Ankara'nın denge tutturmakta giderek daha çok zorlanacağını tahmin edebiliriz. Pekin Ankara'nın bu konuda uzun zamandır sessiz davrandığını da

Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər
və Strateji Araşdırmalar Mərkəzi
QAFSAM
Caucasian Center for International
Relations and Strategic Studies

dikkate alarak Türkiyə'nin bu konuyu bir koz olarak kullanmak istemediğini anlamış olmalı. Ama Türkiyə'nin sessizliği ve tepkisizliğinin de bir sınırı var. Çin'in Uygurlara karşı politikası normal şartlarda "sürdürülemez" demek isterdik ama maalesef bu doğru değil. Türkiyə'nin ikili, gizli, sabırlı ve yapıcı diyalog imkanlarını kullanması gerekli ama yeterli olmayabilir. İslam ülkeleri ve Batılı ülkelerle beraber uluslararası platformlarda çok öne çıkılırsa da Pekin kendisini bir noktada sert, ters ve somut cevap vermek zorunda hissedebilir. Ankara'nın ABD'yi küresel ölçüde zorlayacak olsa da olmasa da Pekin ile özel bir ilişki geliştirmeyi başarması gerekiyor. Uygur konusu bu yolda zorlu testlerden biri olacak.